

gelico, vel coelesti locum habet: nam licet ipsum in se sit indivisible, eminenter habet permanentiam equivalentem durationi divisibili, ideoque nostro modo intelligendi ratione distinguimus initium ejus ab esse ejus perfecto et consummato in esse durationis, et sic dicimus concreari cum ipsa re aeterna secundum initium suum, permanere autem per ejusdem rei conservationem, et sic in ratione durationis compleri, non quidem secundum rem, quae tota simul incepit, sed secundum nostrum intelligendi modum.

8. *Secunda assertio ejusque sensus exponitur.* — Dico secundo. Aliquod initium tam negativum, quam positivum proprii temporis concreatum esse cum substantiis in principio creatis, id est, in primo instanti creationis earum. Declaratur assertio: nam hoc differt inter tempus proprie sumptum et durationem creatam, quod duratio etiam creata abstrahit a successione reali et formalis, potestque esse indivisibilis, virtute continens successionem, ratione cuius concipi potest ut coexistens successioni imaginariæ, et habens aptitudinem ad existendum reali successioni. At vero tempus proprie significat durationem realem successionem habentem. Unde prior assertio proprius habet locum in duratione permanente, sive sit aevum, sive aliqua alia duratio, haec vero ponitur de duratione successiva. Sic ergo certum est, non potuisse hanc durationem, seu tempus secundum proprium suum esse concreari in primo instanti creationis ipsis rebus creatis, ut convincit prima ratio dubitandi in principio posita, quia in instanti non potest esse successio. Nihilominus tamen dicimus in assertione tempus aliquod secundum suum initium concreatum esse. Quod ut probemus, distinguimus duplex tempus, unum physicum et continuum, aliud metaphysicum, seu intellectuale et discretum. De priori dicemus in assertione sequenti. Haec autem assertio proprie de posteriori proponitur; nam hoc tempus in actibus intellectus et voluntatis positum est, quatenus in eis quedam successio, et ab uno in aliud transitus invenitur. Sed probabilissimum est, actus intellectus et voluntatis Angelorum simul cum ipsis incepisse: ergo in eis necessario aliquod tempus incepit. Non potuit autem tunc incepere tale tempus quoad integrum successionem suam, quia successio non potest esse in instanti, nec Angelus creatus cum aliquo actu potuit pro eodem instanti ad aliud actum transire: nihilominus tamen in illo puncto incepit intrinsece realiter tale tempus, tam secundum

respectum negativum, quia ante illud momentum nullum praecesserat instans talis temporis, quam secundum respectum positivum, quia immediate post sequi potuit aliud actus, et consequenter aliud instans illius temporis. Estque differentia inter hoc tempus et physicum, quia non est continuum, sed discretum, et ideo ex indivisibilibus durationibus componitur: ideoque potuit in illo primo creationis instanti dari intrinsecum initium talis temporis, quia tunc prima pars illius extitit, et secundum hoc etiam tempus verificarci potest dogma fidei, quod omnia facta sunt in temporis initio, et consequenter quod aliquod initium proprii temporis rebus ipsis creatis concreatum sit.

9. *Tertia assertio.* — *Prima via sustinendi positam assertionem.* — Dico tertio. Etiam de tempore existente in motu physico et coelesti, probabili, ac vero sensu dici potest, incepisse cum rebus primo creatis, ac subinde cum illis concreatum fuisse. Haec assertio duplisper sustineri potest. Primo asserendo aliquem motum localis corporum in principio creatorum in illo primo instanti incepisse, eo modo, quo potest motus incipere in instanti, scilicet, extrinsece, et per ultimum non esse: et hunc modum difficile sustinere possunt, qui negant eos fuisse creatos in illo instanti: sic enim tunc non potuerint incipere motus coelestes, cum fuerit postea prius creandum ipsum mobile. Si autem motus coeli tunc non coepit, frustra, et sine fundamento dicetur incepisse, vel in terra, vel in alio elemento, vel in materia informi. Quamvis enim id non fuerit impossibile, nihilominus ita esse factum nullo modo sciri potest, quia neque scriptum est, neque ratione aliqua ostendit potest. Quod etiam confirmari potest ex his, quae circa illa verba, *spiritus Domini serebatur super aquas*, cap. 7, diximus, ubi ostendimus, licet nomine *spiritus* significetur aer, nihilominus necessarium non esse, ut verbum *serebatur* motum localis significet, quia de nullo motu naturaliter id verificarci potest, praeter naturalem autem fingere supervacaneum est, quae ratio in praesenti etiam locum habet. At vero supposita nostra sententia, quod omnes coeli in illo primo instanti creati sunt, optima ratione defenditur, atque asseritur, motum primi mobilis a principio creationis incepisse, ac proinde etiam tempus. Prout sensit D. Thomas, dicta q. 64, art. 3, ad 3. Quia ex parte motus nulla est repugnantia, quod in eodem instanti extrinsece incepit, in quo mobile incipit existere, ut per

se notum est, nec etiam erat ulla difficultas ex parte primi mobilis in eo puncto jam creatum tanta aptitudine ad motum circularem, quantam nunc habet, et eamdem habuit Angelus motor illius coeli ab eodem instanti. Denique talis motus vel est naturalis illi coelo secundum peculiarem ejus naturam, ut aliqui volunt: vel saltem est consentaneus universali naturae et ordini totius mundi; quia cum tempus illius motus sit universalis, et prima mensura singulorum dierum, conveniens fuit, ut cum aliis rebus primis simul inciperet, eo modo, quo potuit. Ergo multum credibile est motum coeli, ac subinde tempus ex tunc incepisse: et ex his, quae de lucis effectione, et primi diei opere dicemus, hoc amplius confirmabitur. Quid autem de motibus aliorum celorum dicendum sit, postea videbimus.

10. *Secunda via sustinendi eamdem assertionem secundum dicum Thomam.* — *Quo pacto sustineatur secundum auctorem.* — Quia vero, licet probabile sit, motum primi mobilis immediate post primum instans creationis factum esse, tamen id certum non est, ut libro sequenti, capite secundo, attingam, addendum censeo, etiamsi non continuo seu immediate post factus fuisse ille motus, nihilominus vere dici posse, celum et terram, seu mundum factum esse in temporis initio, seu cum principio temporis, aut etiam cum tempore. Primam partem tradit divus Thomas, dicta q. 66, art. 4, ad 3, dicit tamen, licet in eo casu tempus non esset in motu firmamenti, seu primi mobilis, necessarium esse, ut in alio motu existeret. Quod est quidem verum, si supponatur aliquod tempus successivum realiter fuisse ante motum coeli. Nos vero dicimus, etiam sine hac suppositione posse initium temporis esse coequum creationi coeli et terrae. Quod ita breviter declaro: nam in illo instanti, in quo celum factum est, talem locum acquisivit per quamdam momentaneam actionem productivam talis ubi, quae licet facta fuerit consequenter ad creationem substantiae coeli, nihilominus in re distincta erat ab illa, ad eum modum, quo ubi distinguitur a corpore locato. In illa ergo coproductione ubi coelestis fuit indivisibile quoddam instans, quod de se sufficiens principium temporis erat, tum negative per respectum ad anteriora, quia ante illud instans, nullum tale praecesserat, tum etiam positive respectu futurorum saltem de se, et secundum aptitudinem. Quia tale fuit illud instans, ut immediate post illud posset sequi tempus verum et reale per remissionem illius

primi ubi, et continuam aliorum acquisitionem per motum immediate post subsequentem. Nam hic motus esto de facto non fuerit, semper possibilis fuit, et hoc satis est, ut illud primum instans dicatur esse principium temporis, utique quod fuit, vel esse potuisse: nam ratio principii non semper dicit actum, sed aliquando etiam aptitudinem. Quocirca licet ponamus ita fuisse productum mundum in illo instanti, ut in nulla creatura facta fuerit mutatio, vel successio realis per aliquam moram, nihilominus illa mora de se esset mensurabilis tempore, sicut nunc quies unius corporis per motum alterius corporis mensuratur; et quamvis in re non esset talis mensura, secundum nostram cogitationem potest apprehendi ut possibilis, et dicitur imaginaria successio, et secundum illam posset mundus, aut celum quantumcumque quiescens dici magis, aut minus durasse, et quievisse in tali loco, ex quo in illo creatum est. Ergo hoc satis est, ut et mundus dicatur creatus in temporis initio, et initium temporis saltem extrinsecum, et indivisibile fuisse concreatum mundo informi.

11. *Ad primam rationem contrariam in numero 1.* — *Ad secundam rationem.* — Et per haec satisfactum est rationibus dubitandi in principio positis. Ad primam enim fatemur, tempus, ut est ens reale successivum, non esse factum omnino simul cum celo et terra, nihilominus tamen ratione sui initii dici concreatum illis, et de facto etiam semper, et immediate post illud primum instans illis coextitisse. Eademque responsio in secunda ratione locum habet. Quatenus vero in illa attingitur peculiaris difficultas, de creatione lucis, respondet D. Thomas, dicta q. 66, art. 4, ad 2, quod sicut mundus prius fuit informis, quam plene formatus, ita potuit esse, et tempus, quod perinde est, ac si diceret, etiamsi in principio sol non esset, vel non luceret, potuisse moveri primum mobile, et in eo esse tempus informe ex defectu lucis, quod verissimum quidem est, de possibili loquendo. Quando vero, et quomodo et ipsa lux, et divisio ejus a tenebris facta fuerit, in principio libri sequentis dicemus.

CAPUT X.

UTRUM OMNIA CORPORA, ETIAM MIXTA, TOTAE
UNIVERSI DISPOSITIO IN EODEM MOMENTO SIMUL
CUM COELIS, ET ELEMENTIS FACTA SINT.

1. *Partis affirmantis ratio prima.* — *Ratio secunda.* — Priusquam ad opera singulorum

dierum explicanda veniamus, operæ pretium est generatim exponere, quales illi dies fuerint, et quomodo a nobis concipiendi et declarandi sint. Hoc autem potissimum pendet ex alia quæstione, nimis, an omnia opera, quæ in illis diebus facta narrantur, vere fuerint per temporalem successionem effecta, vel omnia simul, vel eodem die facta fuerint, et propter ali quod mysterium et figuram ita narrantur, ac si diversis diebus essent facta. Ratio dubitandi est. Primo, quia, Eccl. 18, dicitur: *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul.* Dicens autem *omnia*, nihil exceptit: ergo non tantum corpora simplicia, sed etiam mixta fuerunt simul in principio facta, et consequenter etiam terra fuit discoverta aquis in eodem instanti, alio qui nec ad generationem, nec ad habitationem mixtorum apta fuisset, eademque ratione cætera, quæ diversis diebus facta narrantur, in primo creationis momento facta sunt: fuit ergo mundus creatus in eadem dispositione et pulchritudine, ac corporum ordinata distinctione, in qua nunc est. Secundo non est hæc sententia aliena ab illo principio Genesis, in quo dicitur, *In principio creavit Deus celum et terram*, quia consuetum est in Scriptura, ut nomine ecoli et terræ, universum ut constans ex omnibus rebus significetur, ut statim in 2, Gen., dicitur, *Igitur perfecti sunt cœli et terra.* Exod. 31: *Sex diebus fecit Deus cœlum et terram*, ubi cœlum et terra, quæ in principio creata dicuntur, sex etiam diebus dicuntur facta, et ad Heb. 1, et Psalm. 101: *Initio tu Domine terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cœli*, et Matth. 11: *Confitebor tibi, Pater Domine cœli et terre.* Unde merito dixit Chrysostomus, homil. 3, in Genes., Moysen in illis primis verbis quasi in summa omnium rerum creationem, ac productionem comprehendisse. Ergo si verbum illud, *in principio*, significat^r(ut sæpe posuimus) primum instans existentiæ creaturarum, affirmavit Moyses in illis verbis, totam machinam mundi cum omnibus rebus in eo existentibus simul creatam fuisse.

2. *Tertia ratio.*—Tertio argumentor ex aliquibus operibus variis diebus assignatis, in quibus clarius esse videtur, non potuisse a prima rerum creatione sejungi, unde fieri potest argumentum ad reliqua, licet diversis diebus facta narrantur. Antecedens patet imprimis ex creatione lucis, quæ primo die dicitur facta, et de firmamento facto secundo die, et de sole, luna et stellis quarto die factis. Nam hæc omnia non potuerunt non fieri simul cum cœolis in eodem creationis principio, sine miraculo,

quod admittendum non est in hoc opere creationis, ut sæpe cum Augustino et divo Thoma dixi. Antecedens probatur, quia natura unius ejusque rei postulat, ut integrat sit, et cum omnibus partibus, quas forma ejus requirit, et cum omnibus proprietatibus, quæ eamdem formam naturaliter consequuntur. Ergo si cœli facti sunt a principio, tunc factum fuit firmamentum, id est, octavum cœlum cum omnibus suis stellis, quæ sunt veluti partes principales integrantes, et ornantes ipsum: facti etiam sunt alii cœli inferiores cum suis planetis, atque adeo cum sole et luna: et consequenter etiam facta est lux Solis, quia est proprietas naturaliter dimanans ab illius astri forma: ergo omnia illa, quæ primo, secundo et quarto die facta narrantur, in principio simul facta sunt; et sub nomine cœli tunc facti comprehenduntur, quia non est putandum fecisse Deum cœlum mutilem, aut monstrosum, sed in suo statu perfectissimum; et confirmatur, quia opera Dei perfecta sunt, et ea maxime quæ ipse solus ut proprius auctor facit. Et ideo credimus fecisse Angelos perfectos in suis potentiis, virtutibus, et actibus: et similiter creasse primum hominem in perfecta ætate, statura, membris, potentiis, etc. Ergo idem est dicendum de cœlis, et consequenter de cæteris rebus.

3. *Quarta ratio.*—Unde tandem argumentor quarto, quia nulla ratio conveniens reddi potest, cur voluerit Deus per temporalem successionem mundum ornare ac perficere, cum facilissime potuerit in uno momento omnia perficere, et hoc ipsum potentiam et sapientiam ejus magis ostendere videatur, quod ipse in operibus suis præcipue intendit. Unde quod de singulis rerum speciebus diximus, de toto universo ut unum quoddam totum integrum, ac perfectum est, dici potest: ad illius autem perfectionem non minus pertinent mixta, quam elementa: ergo undique perfectum Deus illud creavit, et in illa dispositione et ordine, ac rerum multitudine, quam ad suam integratem et perfectionem requirit: ergo nulla fuit in illo opere perficiendo mora, vel successio, sed in illo etiam verum est, quod Deuter. 4, dicitur, *Dei perfecta sunt opera.*

4. *D. Augustinus prædictam partem affirmantem aliquando amplexus est, non tamen constanter.*—Propter hæc vel similia, D. Augustinus in hac sententia fuisse videtur, ut totus hic mundus, ut cœlis, elementis, et mixtis constat, simul in principio fuerit creatus: et consequenter quod aqua, terra, cæteraque clementa in ea dispositione facta fuerint, que

ad usum, generationem et conservationem mixtorum necessaria sunt. Ita sentit in toto libro primo Gen. ad litter., ideoque in cap. 16, ait informitatem materie, seu elementorum, quæcumque illa sit, non duratione, sed naturæ ordine præcessisse: ac proinde non fuisse in reipsa tenebris in illo principio, sed quantum est ex parte abyssi de se tenebrosum esse, nisi Deus lucem fecisset, quæ orbem illuminaret: et similiter in nullo tempore vel momento fuisse terram aquis cooperatam, sed ex se eam dispositionem habitaram fuisse, nisi Deus creando aquas, eas in certo, ac separato loco congregasset, et sic de cæteris. Eamdem sententiam prosequitur Augustinus, libro quarto Genesios ad litter., cap. 33 et sequentibus, quamvis in aliis locis libri quinti et sexti de Genesi alter de mixtis loqui videatur, ut postea videbimus. De locis autem elementorum et de dispositione mundi, prout nunc est, sine dubio sensit in primo instanti ita fuisse creatum. Quomodo autem sex dies explicare conatus fuerit, postea videbimus.

5. *A. Philone Judæo prius tradita fuit.*—*Quo pacto dirus Thomas, Alensis, Albertus et alii scholastici Augustinum defendant.*—Hæc vero opinio, quod omnia simul creata sint et quod primi sex dies per aliquam metaphoram sint interpretandi, initium habuit a Philone Judæo, qui, lib. 1 Allegor., in principio, dixit: *rusticæ simplicitatis esse putare, sex diebus, aut utique certo tempore mundum esse conditum.* Unde infra subiungit. *Ergo: cum audiis: Complevit sexto die opera, intelligere non debes de diebus aliquot sed de senario perfecto numero.* Et hunc imitatus est Clemens Alexandrinus, l. 6 Stromat., § 8, qui est ultimus. Citat etiam Ascanius pro hac sententia Procopium Græcum auctorem in Genesem dicentem, Moysem descripsisse mundi opificium sex dierum distinctione, quia ob imbecillitatem intellectus nostri tantam rerum varietatem et multitudinem, eamque ordinem aliter concipere nequivissemus; citat etiam Hilarius, l. 12, de Trinit., circa finem, ab illis verbis: *Perpetua, et æterna rerum creandarum est preparatio, neque partibus cogitationum universitatis hujus corpus affectum est, etc.* Verumtamen si Hilarius attente legatur, licet dicat præparationem rerum omnium fuisse simul coæternam Deo, de creatione nihilominus, et dispositione mundi in tempore facta non dicit, quoad omnia fuisse simul, sed solum quoad cœli et elementorum creationem, ut paulo post referam. Allegatur etiam pro eadem sententia Origenes 4, Periar.,

cap. 2, quia ibi primum caput Genes. et alia prætermisso historiæ sensu, per tropum expōnit: sed ibi non adhibet exemplum in illis sex diebus; et hom. 1, in Gen., inter opera illorum dierum successionem admittit. Denique scholastici propter auctoritatem Augustini non omnino hanc sententiam rejiciunt, sed disputando illam defendunt, licet contrariam ut communem Patrum preferre videantur, ut videre licet in D. Thoma, 1 p., quæst. 66, et sequentibus præsertim vero quæst. 74, et quæst. 4, de Potent., art. 1 et 2, Alensis, 2 p., quæst. 44, membr. 3, et quæst. 46, per totam, et Albertus Magnus, in 2, d. 12, art. 1, ubi in opinionem Augustini magis inclinat, eamque latius defendit in Summa de quatuor coæquævis. Consentunt etiam Eugubinus et Cajetanus in Gen., et refertur etiam Cano, de quorum sententia in capite duodecimo, dicemus. Verumtamen nec Augustinus illam sententiam constanter asseruit, nec nos possumus a communi sententia Patrum, quæ historicæ narrationi Genesis valde consentanea est, in hac parte recedere.

6. *Prima assertio communis Patrum Augustino excepto.*—*Probatur primo.*—*Secundo*—*Tertio.*—Dico ergo primo. Non omnia, que in primo capite Genesis sex diebus facta narrantur, simul in principio creationis cœli et terræ facta sunt. Hæc est communis sententia sanctorum Patrum præter Augustinum, ut divus Thomas supra fatetur, et constat ex Basilio, Ambrosio, Chrysostomo, Beda, Strabone, et aliis in Genes., et bene Ruperto ibi l. 1, cap. 37, et communiter ibi expositores; quam Hilarius, dicto lib. 12, de Trinit., his verbis mihi expressissime videtur: *Tametsi habeat dispensationem sui secundum Moysem firmamenti solidatio, aridæ nudatio, maris congregatio, astrorum constitutio, aquarum, terræque in ejiciendis ex se animalibus generatio, non tamen cœli, terræ cæterorumque elementorum creatio levi saltē momento operationis discernitur.* Ubi in solo opere creationis simultatem agnoscit, cætera vero opera eo modo, quo narrantur, censem fuisse disposita. Denique etiam scholastici cum Magistro, in 2, d. 12, hanc partem magis approbat. Et probatur ex littera Genesis, quæ, ut sæpe dixi, historicæ est, et non debet a proprio, et simplici sensu flecti sine gravissima causa. Primo ergo expendo illa verba: *Et tenebrae erant super faciem abyssi, conjungendo sequentia: Dixitque Deus, fiat lux, et facta est lux, et divisit lucem a tenebris: nam tenebrae, et lux non sunt simul in eodem loco, seu corpore: ergo prius fuerunt tenebrae, et postea*

successit lux: fuit ergo ibi realis successio, et non sunt omnia facta simul; quod quidem argumentum efficax est, habet tamen difficultatem dependentem ab expositione illius lucis, quae primo die facta est, quam libro sequenti, capite primo, tractaturi sumus, et ideo nunc his verbis non omnino innitor. Secundo in opere tertii diei pondero verba illa: *Congregentur aquæ, que sub celo sunt, in locum unum et apparuit arida*: nam in illis aperte supponitur, terram prius non apparuisse, quia erat aquis cooperata, postea vero apparuisse, congregatis aquis in locum unum: ergo necessario fuit successio prioris et posterioris secundum realem durationem quia non potuit in eodem instanti esse aquis cooperata, et pro eodem instanti apparere. Imo ipsa congregatio aquarum non videtur facta sine motu, ut patet ex vi illorum verborum, *congregentur aquæ, etc.*, non fuerunt ergo create terra, et aqua in eodem situ et dispositione, in quo nunc sunt, sed prius aqua cooperiebat terram, et postea separatim coacta est in locum unum. Tertio in eodem die prius apparuit terra vacua, sicut sub aquis creata fuerat, et postea plantis et herbis virentibus ornata est. Eamdemque vim habent verba quintæ diei de productione pisium et volatilium, et verba sextæ diei de productione aliorum animalium terrestrium, ac tandem de productione hominis. Nam in eis tam clare ostenditur, res illas successive factas esse, et quasdam prius fuisse sine aliis, postea vero posteriores additas esse prioribus, ut negari id non possit, nisi magnam vim litteræ inferendo.

7. *Probatur quarto.* — Quarto specialiter argumentor, quia si reliquæ species rerum omnium simul in primo creationis momento facte fuissent, etiam homo fuisset in illo principio creatus: consequens dici non potest: ergo nec reliqua. Sequela videtur manifesta, quia eodem modo Scriptura loquitur de hominib; et aliorum viventium productione, et ita Cajetanus et Eugubinus id admittunt. Probatur autem minor primo ex capite 2 Gen., ubi postquam dictum fuit, fecisse Deum omne virgulum agri, et omnem herbam terre, subditur: *Non enim pluerat Dominus Deus super terram, et homo non erat, qui operaretur terram:* ergo prius fuit terra, quam esset homo, qui operaretur eam. Item quando Deus fecit germinare terram, nondum erat homo: non est ergo a principio creatus. Denique sicut dicitur: *Non enim pluerat Deus, ita dicitur: Et homo non erat:* at prius dictum est proprie, et simplici-

ter sicut verba sonant: ergo et posterius: ergo sicut aliquando fuit terra quando nondum pluerat Deus, ita aliquando fuit terra, quando non erat homo creatus. Secundo ibidem additur: *Formarit igitur Deus hominem de limo terræ:* ergo illa materia, ex qua formatum est hominis corpus, prius fuit sub forma terræ, imo et luti, seu limi terræ, quam in corpus hominis formaretur: ergo non potuit homo a principio simul cum terra creari. Idem argumentum de cæteris animalibus fieri potest ex illis verbis ejusdem capituli secundi: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animalibus terræ:* non enim potuerunt de humo formari animantia, nisi ante illa humus extisset. Imo ex prioribus verbis de homine dictis colligi potest, formationem et dispositionem, seu organisationem corporis Adæ ex limo terræ, non subito et in momento, sed per aliquam moram et successionem esse factam, et probabiliter credunt theologi, Angelos aliquod ministerium in illa formatione corporis adhibuisse. Denique ipsa verba distincta formandi corpus, et inspirandi animam, satis indicant, non fuisse hominem productum per modum creationis ex nihilo, sed per modum generationis ex præacente materia, et inductione formæ, quæ sola per propriam creationem tunc facta est. Quæ omnia in sequentibus latius expendenda sunt et explicanda. Tertio additur in eodem capite: *Plantaverat autem Deus paradisum voluptatis a principio, in quo posuit hominem;* et infra: *Tulit ergo Deus hominem, et posuit illum in paradiſo.* Ex quibus verbis etiam colligitur, Deum prius tempore creasse, seu plantasse paradisum, quam hominem creaverit: plantatio autem paradisi ad opera illorum sex dierum pertinet, quando autem facta sit, infra in libro tertio hujus tractatus dicetur. Quarto si homo esset creatus simul cum celo et terra, etiam Eva tunc esset creata, quia eodem modo dicitur Genes. 1, de die sexto: *Et creavit Deus hominem, masculum et feminam creavit eos;* consequens autem est falsum, ut ex capite 2, aperte probatur, qui dicitur prius: *Adæ non inveniebatur similis,* et ideo dixisse Deum: *Non est bonum hominem esse solum,* et immisisse soporem in Adam, ut ex costa ejus Evam formaret. Quæ omnia evidenter ostendunt, prius tempore fuisse Adamum creatum, quam Evam: ergo non omnia opera facta in illis sex diebus simul facta sunt, quod ex dicendis cap. 12, contra Cajetanum, magis confirmabitur.

8. *Assertio tripartita.* — Unde dico secundo,

in instanti creationis nihil esse simul factum præter cœlos, et elementa cum locis, et proprietatibus suis, ut Angelos omittam, quos sub cœlis semper comprehendendo. Pars affirmans hujus exclusivæ assertionis in praecedentibus capitulis satis probata est. Altera vero negativa pars probatur ex proxime dictis, quia non est major ratio de opere unius, vel alterius diei, quam omnium; sed ostensum est, non omnia opera sex diebus facta fuisse simul vel inter se, vel cum celo, et terra facta: ergo eadem ratione dicendum est nullum illorum fuisse simul tempore factum cum cœlis et elementis: ergo haec tantum fuerunt simul creata. Atque ita probatur optime assertio ex contextu primi capituli Genesis, quia haec narrantur facta per successionem sex dierum, et ostensum est, in illis diebus necessario admittandam esse realem ac temporalem successionem, non tantum inter diversos dies, sed etiam in uno et eodem die, quia in sexto, verbi gratia, prius factus est Adam quam Eva; ergo eadem ratione omnes illi dies habuerunt inter se realem successionem, ideoque opera in eis facta non fuerunt simul cum celo et terra existentia. Ratio autem seu congruentia reddi potest primo, quia cœli et elementa sunt corpora simplicia per se primo pertinentia ad constitutionem universi, et ideo voluit Deus illa creare prius, quam cetera; omnia enim opera ceterorum dierum vel ad productionem mixtorum, vel ad accidentales tantum mutationes praexistentium corporum pertinent, ut infra explicabimus, et ideo prius simplicia corpora quam cetera facta sunt. Accedit, quod solis simplicibus corporibus quasi connaturale est, ut per propriam creationem ex nihilo fiant, quia unum, per se loquendo, non est materia alterius, et ideo quodlibet illorum, et omnia simul ex nihilo facta sunt. At vero mixtis connaturale est fieri ex simplicibus, eorumque mixtione, et ideo non ita sunt simul cum simplicibus facta.

9. *Corollarium primum pro tertia parte assertionis ostendenda, quod loca corporum simplicium.* — Ut autem ultimam partem assertionis probemus, de locis nimirum et proprietatibus cœlorum et elementorum, ex dictis inferimus primo, in puncto creationis cœlum et terram, ceteraque simplicia corpora in propriis locis sensibilibus connaturali ordine fuisse collocata. Et quidem de cœlis manifestum videtur, in eisdem locis adæquatis fuisse creata, in quibus usque hodie permanent; et primo de cœlo empyreо patet, quia nunquam est localiter motum postquam factum est, ut supra ex om-

nium sententia diximus, et ex fine, propter quem cœlum illud creatum est, probavimus: nunquam ergo acquisivit ubi per motum per se tendentem ad illud: habet ergo illud concreatum, ac semper idem, et perpetuo conservandum: de ceteris autem cœlis simili fere modo probari potest, qui postquam creata sunt, nunquam fuerunt moti localiter motu recto: ergo semper in eodem loco adæquato, in quo creati sunt, permanent, quia per motum circularem adæquatus locus non mutatur totaliter, sed tantum per singulas partes: ergo creati sunt cœli in eodem ordine situm, in quo nunc sunt. Deinde explicatur, quia omnia et singula corpora cœlestia creata sunt in ea magnitudine, quantitate et intrinseca dispositione raritatis, aut densitatis, vel figura, quam nunc habent: ergo etiam singula creata sunt in illis adæquatis locis et sitibus, in quibus usque hodie permanent. Antecedens probatur, quia corpora illa cum incorruptibilia sint, alterationem corruptivam non recipiunt, et ideo sicut minui non possunt, ita nec augeri, nec rarefieri, aut condensari, quia haec mutationes sine alteratione ad corruptionem tendente non fiunt: neque etiam sine aliquo motu, qui sursum, vel deorsum tendat, qui etiam motus a natura illorum corporum alienus est. Permanent ergo in eadem magnitudine, et locali extensione.

10. *Proximi secundi argumenti consequentia multiplicitate ostenditur, quod scilicet singuli cœli creati sint in suis locis.* — Prior vero consequentia probatur, quia nullum ex cœlis creatis sub empyreо potuit unquam adæquate replere alium locum præter illum, quem nunc occupat: ergo unumquodque ibi creatum est, ubi usque hodie permanet, et consequenter omnia eumdem ordinem situm a principio concreatum habuerunt, quem nunc habent. Consequentia est clara, et antecedens patet facile discurrendo per singulos cœlos, quia nullum cœlum habet superficiem convexam æqualis magnitudinis cum superficie concava cœli empyrei, nisi primum mobile, seu crystallinum cœlum: ergo nullum aliud potuit proxime sub cœlo empyreо in primo instanti creationis collocari. Eademque ratio est de cœlo stellato respectu primi mobilis, et de Saturno respectu cœli stellati, et sic consequenter de ceteris usque ad lunam: ergo simul ac creati sunt, illum ordinem situm, et locorum habuerunt. Denique magna conjectura est, hunc ordinem esse connaturalem illis, vel secundum propriam uniuscujusque naturam, et perfectionem vel